

HARBIY XIZMATCHILAR TA'LIMI JARAYONIDA HUQUQIY ONG MASALALARI

Y.S.Po'latov

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizlik universiteti professori, yu.f.d.

V.E.Umaraliyev

O'zMU, "Huquqiy fanlar" kafedrasida dotsenti, yu.f.n.

ANNOTATSIYA

Maqolada huquqiy ong va huquqiy madaniyatning harbiy xizmatchilarga ta'siri, muammolari va ularni hal qilishning ba'zi usullari ko'rib chiqiladi.

***Kalit so'zlar:** ta'sir, huquqiy ong, madaniyat, burch, qonuniylik, harbiy xizmatchilar, o'qitish, ta'lim, shaxs, vazifalar.*

ABSTRACT

The article examines the impact of legal consciousness and legal culture on military personnel, problems and some ways to solve them.

Key words: influence, legal consciousness, culture, duty, legality, military personnel, training, education, personality, tasks.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori bilan 2019-yil, 13-dekabrdagi "Konstitutsiya va qonunlar ustuvorligini ta'minlash, bu borada jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, shuningdek, jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ – 4551-son qarorida:

"Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar samaradorligi, tinchlik va taraqqiyotning asosiy kafolati Konstitutsiya va qonun ustuvorligini ta'minlash bilan ham bevosita bog'liq" [1].

Jamiyatimizda ro'y bergan, jamiyatning ijtimoiy tuzilishini, siyosiy tizimini, iqtisodiy tizimini isloh qilishdan iborat bo'lgan tub o'zgarishlar bilan bir vaqtda ma'naviy qadriyatlarning qayta baholanishi ham oldingi ta'lim tizimining barbod bo'lishiga olib keldi. Jamiyatdagi huquq me'yorlari O'zbekiston Respublikasi fuqarolari tomonidan ko'p hollarda idrok qilinadi, baholanadi, noto'g'ri talqin qilinadi va buziladi, bu bilan jamiyatni jinoiy javobgarlikka tortadi. Andijon viloyati, Qoraqalpog'iston Respublikasi va hokazolarda sodir bo'lgan voqealar bundan ishonchli dalolat beradi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi hududida yuzaga kelgan nizoni hal etishda asosiy samarali kuch O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining harbiy

xizmatchilari bo'lib, ularga belgilangan tartibda qonun ustuvorligini ta'minlash va tiklash mas'uliyati yuklangan. O'zbekiston Respublikasi hududi.

Milliy gvardiya jangovar vazifalarni bajaradigan ijtimoiy va millatlararo keskinlikning yuzaga kelgan sharoitlarini hisobga olgan holda, ularni hal qilishning zaruriy shartlaridan biri barcha harbiy xizmatchilarning yuqori darajada rivojlangan huquqiy ongi bo'lishi mumkin. Bu muammo O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 4-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-3898-son qarorida ko'zda tutilgan. O'zbekiston Respublikasi" nomli hujjatda "Harbiy xizmatchilar ongiga Vatanni himoya qilish muqaddas burch, milliy armiyamiz bilan faxrlanish, davlat xavfsizligini himoya qilish uchun mas'uliyat tuyg'ularini singdirish..." [2] qoidasi mustahkamlangan . .

Ushbu muammoning muhimligini hisobga olgan holda, ushbu maqola harbiy xizmatchilarning huquqiy ong va huquqiy madaniyatining ta'siriga bag'ishlangan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bitiruvchisiga jamoat xavfsizligini ta'minlash va huquq-tartibotni, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, qonun ustuvorligini ta'minlash hamda o'ziga bo'ysunuvchi harbiy xizmatchilarni tayyorlash vazifalari yuklatilgan. Ular ham Qurolli Kuchlarning boshqa ta'lim muassasalari bitiruvchilari, boshqa harbiy xizmatchilar kabi jangovar xizmat vazifalarini beg'araz bajarishlari uchun har birida adolat tuyg'usi yuksak darajada rivojlangan bo'lishi zarur. Yuqori darajada rivojlangan huquqiy ongga ega bo'lish zarurati, harbiy xizmatchi berilgan buyruqlarni bajarish maqsadga muvofiqligi haqida o'ylamas, aniq huquqiy vazifalarni bajarishda namoyon bo'ladi, chunki qonunlarga rioya qilish zarurati uning ichki ishonchi va ehtiyojiga aylandi. Sudlanganlikning mavjudligi qismda olib borilayotgan huquqiy tarbiyaga, huquqiy madaniyatiga va pirovardida har bir harbiy xizmatchining huquqiy ongiga bog'liq.

Huquqiy ongni tarbiyalash axloqiy qadriyatlarini, oila, maktab, ma'naviy muloqot normalarini o'zlashtirishdan boshlanadi. Bu erda huquqiy ong elementlari shakllanadigan axloqiy poydevor qo'yiladi. Hayotni kuzatishda, qonun normalari bilan bog'liq bo'lgan odatiy hodisalar va kundalik ijtimoiy ziddiyatlar haqida fikr yuritishda huquqiy baho, huquqiy g'oyalar va qarashlar tasdiqlanadi, yosh fuqarolarning yuksak yoki ma'naviy tuyg'ulari rivojlanadi. Jamiyatning huquqiy hayotida ishtirok etishning o'zi shaxsning huquqiy ongiga ta'sir qiladi va huquqiy bilim va ko'nikmalarni egallashga yordam beradi. Zamonaviy sharoitda jamiyatimizda odamlarning ma'lum bir qismini qamrab olgan huquqiy nigilizmni

bartaraf etish, qonunga hurmat va mas'uliyat tuyg'usini, o'zboshimchalik va korrupsiyaga qarshi murosasizlikni tarbiyalash zarur.

O'zboshimchalik, nihilizm, ijtimoiy loqaydlikka barham berish bo'yicha olib borilayotgan barcha ishlarning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri fuqarolarni, bunda harbiy xizmatchilarni huquqiy tarbiyalashni faollashtirishdir.

Huquqiy ta'lim - bu huquqni oddiy anglash va shaxsda huquqiy masalalar bo'yicha rasmiy bilimlarni to'plash emas, balki qonunning asosiy qoidalarini ongli ravishda o'zlashtirish, qonunga chuqur hurmat tuyg'usini rivojlantirish, huquqni o'zgartirish. olingan bilimlarni shaxsiy e'tiqodga, qonun talablariga qat'iy rioya qilishga qat'iy munosabatda bo'lishga, keyin esa – ichki ehtiyoj va uni amalga oshirish odatiga, fuqarolarning huquqiy faolligini shakllantirish.

Huquqiy ta'limda badiiy adabiyot, ommaviy axborot vositalari, televidenie, radio va matbuot katta rol o'ynaydi. Huquqiy ongni tarbiyalash jamiyatning butun madaniy hayotining ajralmas qismi, davlatning ijtimoiy funksiyasidir. Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yuqorida qayd etilgan 3898-sonli qarorida "Harbiy xizmatchilarning estetik tarbiyasini kuchaytirish, ularning madaniyat va san'atning turli sohalariga qiziqishini oshirish, shu maqsadda "Harbiy xizmatchilarning estetik tarbiyasini kuchaytirish" vazifasi belgilangan. adabiyot, kino, teatr, tasviriy san'at imkoniyatlaridan tizimli ravishda keng foydalanish" [3].

Bo'lajak ofitserlarning huquqiy ongini tarbiyalashning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

- tarbiyaviy va tarbiyaviy ishlar jarayonida kursantlarning huquqiy tayyorgarligi;
- ommaviy axborot vositalari, devor gazetalari, ma'ruzalar, suhbatlar, uchrashuvlar, og'zaki tashviqot, mavzuli kechalar orqali huquqiy bilimlarni huquqiy targ'ib qilish;

- qonuniy talablarning bajarilishi (komandirlar, kichik va katta ofitserlar uchun faxriy sudlar, huquqni muhofaza qilish organlari tomonidan).

Tarbiyaviy ishlar shaxsning individual huquqiy ongini butun jamiyat va davlat manfaatlariga javob beradigan eng umumiy huquqiy tamoyillar va talablarni tushunishga ko'taradi. Huquqiy va qonuniylik ruhida tarbiyalash faqat huquqiy tarbiya, qonunga, huquqqa ijobiy munosabatni shakllantirish bilan cheklanib qolmay, balki harbiy xizmatchining huquqiy faoliyatida, uning huquqiy madaniyatida o'z yakunini topadi.

O'z-o'zini tarbiyalashga katta e'tibor berilishi kerak, bu qonunga chuqur hurmat va huquqiy ko'rsatmalarga qat'iy rioya qilishning ongli ehtiyojini o'z-o'zini

tarbiyalash, huquqiy hodisalarni va shaxsiy amaliyotni mustaqil tahlil qilish orqali tarbiyalashdan iborat.

Huquqiy ong jamiyat huquqiy madaniyatining elementidir. Uning mazmuniga shuningdek: jamiyatning huquqiy hayotining holati, huquqiy hujjatlar va huquqiy faoliyat darajasi, shaxsning xatti-harakati, davlatning huquqiy faoliyati va boshqalar kiradi.

Kasbiy huquqiy madaniyat - bu me'yoriy-huquqiy hujjatlar va huquqning boshqa manbalarini chuqur bilish, huquq tamoyillari va huquqiy tartibga solish vazifalarini to'g'ri tushunish, huquqqa va uni qo'llash amaliyotiga kasbiy munosabatda bo'lishdir. *Harbiy xizmatchilarga nisbatan huquqiy madaniyat* - bu qonunni bilish va tushunish, uning ko'rsatmalarini (buyruqlarini, ko'rsatmalarini) ongli ravishda bajarish. Huquqiy madaniyatda shaxs, jamoa va jamiyatning huquqiy ongi u yoki bu darajada amalga oshiriladi. *Fuqaroning, shu jumladan harbiy xizmatchining huquqiy madaniyati darajasi quyidagi xususiyatlarga ega:*

1) huquqiy madaniyatga ega harbiy xizmatchi ma'lum bir minimal huquqiy bilimga ega;

2) u qonunlar va harbiy nizomlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishi bilan ajralib turadi;

3) o'zini huquqiy me'yorlar talablariga muvofiq tutsa va harbiy xizmatchi unvonini kamsituvchi huquqbuzarlik sodir etmasa.

Xizmatchilarning xizmat va uyda axloqiy va axloqiy me'yorlarini, Qurolli Kuchlarning umumiy harbiy nizomlarida belgilangan qoidalarni qo'pol ravishda buzadigan qasddan noqonuniy xatti-harakatlar (harakat yoki harakatsizlik) harbiy xizmatchining unvonini obro'sizlantiradigan huquqbuzarlikdir. Harbiy xizmatchining sha'ni va qadr-qimmatini, harbiy qismning yoki umuman O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining obro'-e'tiborini kamsituvchi harbiy intizom talablariga zid bo'lgan O'zbekiston Respublikasi kuchlari hamda idoraviy me'yoriy va idoralararo hujjatlar [4].

XULOSA

Shunday qilib, harbiy xizmatchining huquqiy madaniyati uning huquqiy bilimlari, davlat qonunchiligiga munosabati va haqiqiy xatti-harakatlarining birligidir.

Huquqiy ongni shakllantirish muammosi har tomonlama bo'lishi va harbiy xizmatchilarning barcha toifalari tomonidan amalga oshirilishi lozim, chunki harbiy xizmatchilar, birinchi navbatda, O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi tomonidan jangovar xizmat va harbiy xizmat vazifalarini bajarishda qonun ustuvorligiga rioya qilishlari shart. harbiy xizmatchilar tomonidan

huquqbuzarliklarning oldini olish huquqiy tarbiyaga qaratilgan sa'y-harakatlarga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES):

1. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 14.12.2019 y. № 07/19/4551/4162.
2. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2018-yil 13-avgust, 32-son, m. 656.
3. Qarang: para. 5 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 4-avgustdagi 3898-son qaroriga 1-ilovaning 5-bandi // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2018-yil 13-avgust, 32-son, m. 656.
4. Qarang: para. 14 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 12-sentabrdagi "O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining harbiy xizmatni o'tash tartibi to'g'risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida"gi PQ – 4447-son qarorining 2-bandi // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi , 09.13.2019, № 07/19/4447/3747.